

Hírek, ismertetések

Összeállította: CSERNY Tibor

Események, rendezvények

Megemlékezés Videfalván az MFT megalakításának 170. éves évfordulójáról

170 évvel ezelőtt, 1848. január 3-án Videfalván öt kiváló magyar, név szerint KUBINYI Ágoston cs. kir. tanácsos, múzeumigazgató; KUBINYI Ferenc paleontológus, birtokos; MARSCHAN József cs. kir. bányász mérnök; PETKÓ János cs. kir. bányatanácsnok, selmeci tanárok és ZIPPER KERESZTÉLY András tanár megalakították a Magyarhoni Földtani Társulatot.

A kerek évforduló helyszíni megemlékezésére BAKSA Csaba, társulatunk elnöke egy videfalvai utat szervezett, ahová egy hét fős küldöttség utazott el: BAKSA Csaba elnök, BREZSNYÁNSZKY Károly ex-elnök, LEÉL-ŐSSY Szabolcs, SÓREG Viktor és UNGER Zoltán társelnökök, CSERNY Tibor főtitkár és Kis Annamária ELTE Ásványtani Tanszék, a fiatalok képviselőiben.

2018. január 11-én a videfalvai kastélyban, a Kubinyi és az Asbóth család egykori lakhelyén, ahol napjainkban az Isteni Ige Társasága (Societas Verbi Divini) szerzetesrend novíciusháza van, BARÁTH Bertalan SVD atya, rektor fogadta nagy szeretettel a küldöttségünket. Bertalan atya volt az, aki az öt évvel ezelőtti, a jelenleginél jóval nagyobb számú résztvevők jelenlétében, a társulat 165. éves évfordulója alkalmával megszentelte azt az 1994-ben felállított emléktáblát, amely a társulat megalapításának eseményét hirdette.

A mostani látogatásunk során BAKSA Csaba elnök úr rövid beszédben méltatta hazánk második legrégebbi, természettudományi társulata megalapításának jelentőségét, kiemelve a Magyarhoni Földtani Társulat és az Isteni Ige Társaság hagyományok őrzése iránti elkötelezettségét. Ezt követően került sor az emléktábla megkoszorúzására, majd a kastély kertjének és kápolnájának megtekintésére. Utóbbi helyszínen Bertalan atya imádkozott a társulat és a társaság közötti baráti kapcsolatokért, valamint mindkét társaság jövőbeli sikeres és eredményes működéséért.

A megemlékező találkozást követően küldöttségünk a Somoškői várhoz vezető út menti, hangulatos Terasz étteremben baráti beszélgetés során értékelte a nap fontos és lelkiileg felemelő eseményét.

Az ünnepi megemlékezésen készített fényképek a társulati honlapon, illetve az alábbi linken tekinthetők meg:

https://photos.google.com/share/AF1QipMu53gJ20vz_Cf4FljInnJM0x1Cx3G4TPKHg7ZhGirE_WXqwmYq5uDejZJ-S0nCLQ?key=VG9NTkRiR21ZMmJ0Yzc0ajZBNjVXSz5QW0zWUUpn

CSERNY Tibor

13. Téli Ásványtudományi Iskola, Veszprém, 2018. január 19–20.

A Téli Ásványtudományi Iskola az ásványtani és rokon tudományterületek kutatóinak szakmai továbbképző műhelye és egyúttal az aktuális kutatási eredményeket bemutató konferencia. 2018-ban az MTA Veszprémi Területi Bizottságának székházában,

a veszprémi Várban rendeztük az iskolát, a másfél napos programban 82 résztvevő 23 előadást hallgatott meg.

Idén elsősorban a „kísérletes ásványtan” témájában vártunk előadásokat. Az ásványok képződésének körülményeit, a tulajdonságaik kialakításában szerepet játszó tényezőket sok esetben laboratóriumi kísérletekkel tudjuk leghatékonyabban megérteni. Mind a nagy hőmérsékleten és/vagy nyomáson, mind a földfelszíni körülmények között végzett kísérletek, a kristályos anyagok szintézisével, reakcióival foglalkozó kutatások eredményeiről szóló beszámolók szerepeltek az idei konferencián.

Meghívott vendégünk, Huifang XU professzor (University of Wisconsin, Madison) két, a földtudományokban rendkívül fontos ásványcsoportról tartott hosszabb előadást: pénteken a karbonátok, ezen belül is elsősorban a dolomitképződés ásványtani, szedimentológiai, környezeti, korai Földdel és bioásványtannal kapcsolatos aspektusai szerepeltek, míg másnap a plagioklászok szubszolidusz fázisviszonyai, a két szélső tag közötti összetételű (~An20 – ~An75) ásványok modulált szerkezete, stabilitása volt a téma. Mindkét előadás az egyetemi szintet jelentősen meghaladó ismereteket közvetített, sajátos, lendületes előadói stílusban.

A további program témák szerint tagolódtak blokkokra. Egy népes kutatócsapat barlangi karbonátképződéssel kapcsolatos eredményeit tárgyalta három előadás a környezeti feltételekről (CZUPPON György), a barlangi kiválások kísérleti szimulációjáról (BERÉNYI Bernadett) és a mikroorganizmusok szerepéről (ENYEDI Nóra). A balatoni kalcitképződés kísérleti modelljét mutatta be MOLNÁR Zsombor.

A karbonátos témák után nagyobb nyomású és/vagy hőmérsékletű kísérletek, illetve módszertan bemutatása következett: NÉMETH Péter az extrém körülmények között képződő gyémánt szerkezeteket tárgyalta, KOVÁCS István a nagynyomású kísérletekről adott áttekintést, BÍRÓ Tamás pedig a kvarc dehidratációjának IR vizsgálatáról. KRISTÁLY Ferenc a különféle kísérleti technikák hatására lejátszódó ásvány-átalakulásokat foglalta össze, KOVÁCS Jánostól pedig a proppantok mibenlétéről tájékozódunk.

A péntek délutáni programot egy vegyes blokk zárta: DALLOS Zsolt előadása körüljárta a csonttal kapcsolatos fogalmi ellentmondásokat, majd VICZIÁN István a szikes talajokban lévő agyagásványok stabilitási viszonyait elemezte SZENDREI Géza kísérleti eredményei alapján. Ezután a börszónyi korund nyomelem-geokémiájával (KÓVÁGÓ Ákos és Thomas Pieter LANGE), a drágakövek szintézisének módszereivel (TAKÁCS József), és a legnagyobb ismert ametisztgeoda történetével (PAPP Gábor) ismerkedtünk.

Szombaton a meghívott előadó földpátos témájához némiképp kapcsolódva ÚJVÁRI Gábor a földpátok lumineszcens korhatározásban játszott szerepét tárgyalta, BENKÓ Zsolt pedig az Atomki új műszeres lehetőségeivel ismertette meg a hallgatóságot. Ezután a kísérletes ásványtani témák folytatódtak, a cirkon He-besugárzás hatására bekövetkező szerkezeti változásai (VÁCZI Tamás), valamint természetes szulfidásványok képződésének laboratóriumi szimulálása (KÓTAI László) révén. A programot egy érdekes vegyes témájú blokk zárta, amelyben termikus átalakulások reakciókinetikájáról (ORBÁN Richárd), tihanyi üledékek mágneses tulajdonságairól (CSONTOS András), valamint az egyedi csontkristályok nanoszerkezetéről (Kis Viktória) tájékozódhattunk.

Az egyes blokkokat élénk vita követte. A teljes program megtalálható az iskola honlapján: <http://mposfai.hu/TAI/ta.htm>.

Az iskola szakmai gazdája az MTA Geokémiai, Ásványtani és Kőzettani Tudományos Bizottságának Nanoásványtani Albizottsága és a Magyarhoni Földtani Társulat Ásványtani–Geokémiai valamint Agyagásványtani Szakosztálya. Az iskola anyagi háttérrel az VEAB biztosította.

PÓSFAL Mihály

Földtani és kultúrtörténeti értékeink nyomában az Aggteleki karszton

2017. január 19–20-án a Magyarhoni Földtani Társulat 6 éves, „Földtudományi és kultúrtörténeti emlékek nyomában” c. kirándulássorozatának 8. programjaként 38 fővel, bérelt autóbusszal Borsod-Abaúj-Zemplén megyébe látogattunk.

Elsőként a sajtószentpéteri református nagytemplomot néztük meg, amely eredetileg a 14. században gótikus stílusban épült, de több helyen reneszánsz és barokk elemek is előfordulnak benne. Különleges értékei a gazdagon faragott szószerűk, és a nagy kiterjedésű, népi művészeti karzat voltak.

A szalonnai Árpád-kori kis templom volt a következő megálló. Itt egy 11. században épült kis kerek kápolnát bővítettek ki román stílusban a 12–13. században. A múlt századi restaurálásnak köszönhetően több eredeti freskót is megcsodálhattunk a helyi presbitérium egyik tagjának bőséges és hozzáértő szakmai idegenvezetésével.

A Szalonnai-karszton megkerülve a Bódva-völgyében érkezünk az Esztramos-hegy különálló, a Szalonnai-karsztról leszakadt tömbjének a tövébe, a Rákóczi-barlang bejáratához.

Itt két csoportra oszlott a társaság: az egyik csoport a hajdani bányatárón keresztül közelítette meg a múlt századi bányászat során feltárult, fokozottan védett Rákóczi-I. sz. barlangot. Itt az 1800-as évek végétől mélyművelésben fejtették a vasércet, majd a II. világháború után a hegy tetején kőbányát nyitottak a triász időszi, Steinalmi Mészkövben. A kitermeléshez egy függőleges ledobó aknát létesítettek, majd onnan futószalaghoz szállították a hosszú tőrön keresztül a felszínre a követ.

A nagyméretű, két nagy tavas teremből, és az azt összekötő járatból álló barlang fantasztikusan gazdag kalcitkiválásairól nevezetes. A karsztvíz szintjét jelentő tavak zöld színűek, fölöttük a 20 métert is meghaladó belmagasságú termek oldalában rengeteg a függőcseppkő, melyeket mindenfelé nagyméretű borsókövek borítanak. Helyenként 10 cm-t is elérő méretű heliktiteket (görbe cseppköveket) is láthattunk.

A másik csoport ezalatt felkereste a közeli, tornaszentandrási katolikus templomot, amely Magyarországon egyedülálló kettős szentélyéről nevezetes. A kisméretű, 12. században emelt román stílusú templomot a 13. században gótikus stílusban kibővítették. A múlt századi restaurálásnak köszönhetően szép, eredeti freskókat is láthattunk benne. Itt is igen látványos a faragott szószerűk és karzat.

Másfél óra elteltével a két csoport cserélt, így mindenki mindkét nevezetességet megnézhet.

Innen Jósvald, a Tengersizem Szállóhoz utaztunk. Vacsora előtt megnézhattuk a II. világháború előtt KESSLER Hubert, akkori barlangigazgató saját tervezésű lakóházát is, amiben gazdag barlangászati gyűjteményt láttunk korabeli dokumentumokkal, tárgyi emlékekkel és részletes szakmai tájékoztatóval.

Másnap reggel busszal a Baradla-barlang aggteleki főbejáratához utaztunk. A Rákóczi-barlanghoz hasonlóan, az UNESCO Világörökség listáján szereplő barlangot LEÉL-ŐSSY Szabolcs szakmai vezetésével csodáltuk meg.

A 26 km-es rendszer főágába indultunk. A csoport kisebbik része csak az aggteleki rövid túrát (Teknősbéka-terem – Hangverseny-terem – Fekete-terem – Tigris-terem – Oszlopok csarnoka és Csipke-terem) járta végig a Wettersteini Mészkövben, majd a busszal elutazott Rozsnyóra. A többiek visszatértek a Hangverseny-terembe, és a Csónakázó-tó mellett elhaladva jutottak a barlangjártat középső, kivilágítatlan részébe. Itt a száraz, de hosszabb utat választva a Viasz-utcán és Libanon-hegyén keresztül jutottunk el a Vas-kapuzhoz, majd a Törökmeccset-ág és a Retek-ág bejáratát érintve értünk el a vörös-tői bejárat alá. Innentől ismét lebetonozott úton haladva láthattuk a rendkívüli szépségű jósvafői szakaszt, az út nagy részben Steinalmi Mészkövben haladva. A Vetődéses-terem környékén elértük a már szinte cseppkőmentes Gutensteini Formáció Mészkövét és dolomitjét. Útközben különböző ősmaradványokat (ammoniteszt, csigát és crinoideát) is láthattunk a falban kipreparálódva. Az Óriások-termében zenét is tudtunk hallgatni, hogy kiélvezhessük a terem egyedülálló akusztikáját. Így a hatalmas méretű, gazdag cseppkőveiről nevezetes barlang utcai ruhában is bejárható magyarországi szakaszát teljes egészben megnéztük.

A Rozsnyóra átránduló csoport felkereste a Bányászmuzeumot, ahol a látványos kőzet- és ásványkiállítás mellett népi ipari és népművészeti gyűjteményt is elhelyeztek. Az épület alatt kialakított bányavágot is meglátogattak. Emellett megnézték a Főtér, a Bányászok terének nevezetes épületeit is.

A jó hangulatú, érdekes kirándulás méltó folytatása volt a több éven át tartó sorozatnak.

A kiránduláson CSERNY Tibor főtitkár által készített fényképek albumai megtekinthetők az alábbi linkeken:

1. Sajtószentpétertől Rozsnyóig: kultúrtörténeti emlékek nyomában

https://photos.google.com/share/AF1QipOL3bmxQ5ujSFZRouYN84J_ibQvEyicAFf3115ZAZJJAJ-_0nW1JVamjiIG4JaEug?key=UOV3anJUblBKRTZkTm40dHZBYzktbWM3eDItSHIR

2. Esztramosról Aggtelekig: barlangi csodák nyomában

https://photos.google.com/share/AF1QipPLtOear2MFdHUlywkpXusHiPuWZ_zj6e7EnhKv1-NWYs150MEsbS6mH9nf1KXTbw?key=alNVkxSRndKSG5sNmJCZGxKcUJ0bDJQbklvald3

LEÉL-ŐSSY Szabolcs

Befejezetlen történet

Emlékezés a recski mélyszint felfedezésének 50. évfordulóján

Nagy nemzetközi és hazai érdeklődés mellett rendeztek konferenciát Recsken, 2018. február 8-án.

1967-ben ismerték fel a recski mélyszint porfíros rézérc jelleget. A felismerés GAGYI Pálffy András bányamérnök, OÉÁ főmérnök, CSEH-NÉMETH József OÉÁ főgeológus és MORVAI Gusztáv, a KFH elnökhelyettese nevéhez kapcsolódik.

Erre az eseményre emlékezett a 120 főnyi résztvevő a recski Bányász Művelődési Házban megtartott konferencián, amelynek házigazdája Recsk Önkormányzata volt, szervezésében a Magyarhoni Földtani Társulat mellett több szakmai társszervezet is részt vett. A rendezvényen résztvevők a hazai intézményeken kívül Finnországból, az Egyesült Királyságból, Kanadából és Szerbiából érkeztek.

Az esemény bevezetőjeként ZELENKA Tibor, az OÉÁ Rézérc Műveit méltató beszéde után a jelenlévők megkoszorúzták dr.

GAGYI-PÁLFFY András emléktábláját. A konferenciát NAGY Sándor polgármester köszöntője nyitotta meg. Ezt követően BAKSA Csaba, az MFT elnöke, egykor szintén a rézércutatásokat vezető geológus emlékezett vissza a kutatások történetének fő csomópontjaira, legfontosabb résztvevőire. Előadása után FÖLDESSY János, professzor emeritusz (Miskolci Egyetem) beszélgetett a munkákban résztvevő három jelentős szakmai szereplővel, ifj. GAGYI PÁLFFY András bányamérnökkel, a RÉV későbbi igazgatójával, ZELENKA Tiborral, és SÓTÉR Vilmos elektromérnökkel, aki az Bányászati Aknamélyítő Vállalat állományában vezetőként dolgozott az aknák és a főfeltáró vágatok létesítésén. A személyes emlékek mellett számos érdekes, alig ismert tény, politikai háttér, gazdasági környezetre jellemző információt tudhattunk meg az időkorlátok miatt rövidre szabott beszélgetés során. SZONGOTH Gábor (geofizikus, egykor ELGI, ma Geo-Log Kft.) számokban összegezte az igen jelentős fúrás munkákhoz kapcsolt fúrólyuk- szelvényezéseket.

A szünet után MOLNÁR Ferenc kutatóprofesszor (geológus, Finn Földtani Szolgálat) tömör összefoglalója következett a Recskre ma alkalmazható ércesedési modellekről, a felfogás időbeli változásáról. Ezután SZEBÉNYI Géza (geológus mérnök, MBFSZ) taglalta a lelőhelyről készült ásványvagyonebecslések módszertani változásait, és a számszerű vagonparaméterek alakulását a különböző becslési eljárások függvényében. TÓTH Szabolcs (geológus technikus, Rotaqua Kft.) az Recski Ércbányászati Alapítvány kuratóriumi tagja rövid összefoglalójában a dokumentáció és a mintaanyag megőrzésének szerepét, nehézségeit, jövőbeli fontosságát hangsúlyozta. Az ülés ZELEI Gábor (geofizikus mérnök, MBFSZ elnöke) összefoglaló zárásával fejeződött be, aki hangsúlyozta az ásványvagyongazdálkodás fontosságának szerepét, továbbá kiemelte az MBFSZ részéről tett fontos lépéseket a minél jobb adatszolgáltatás érdekében.

Ebéd után a résztvevők az ércbánya Katalin-táró szintjén TAMAGA Ferenc (bányamérnök, műszaki igazgató, Nitrokémia Zrt.) tolmácsolásában kaptak részletes információt a Lahóca létesítményeinek és meddőhányóinak rekultivációs és kármentesítési munkáiról.

A rendezvényen készült fényképfelvételek az alábbi linken megtekinthetők:

https://photos.google.com/share/AF1QipP4mHKUaIXjnQNEVLSS_f1oD18Pns0h9-L4eZ_NNtDh_-ynXT-XtA12xWDGcc9soA?key=b0JRY1JSMGI0MIZsVjdUV1pOOH ZmRndwaHg0d0tn

FÖLDESSY János

Az „Ősvány-csapat” mini kiállítása a Lelkes Ásványbörzén

Február 24–25. között a MOM Sportközpontban rendezett Lelkes Ásványbörzén az MFT is szerepelt az „Év ásványa” és az „Év ősmaradványa” programmal. A fluorit ásványt és a *Balatonites* ammoniteszt, a börze szervezőivel együtt, mini kiállítás keretében vitrinekben, fotókon és posztereken mutatta be a társulat lelkes „ősványos csapata”, akik ezen kívül interaktív játékokkal,

bemutatókkal, puzzle-vel, és színező lapokkal szórakoztatták a látogatókat. Kicsiket és nagyokat egyaránt. A program szervezésében és lebonyolításában FELKERNÉ KÓTHAY Klára program koordinátor, HARMAN-TÓTH Erzsébet, DÉNES István Anzelm és MAGYAR János (aki reggeltől estig kitartott mindkét nap) vettek részt aktívan.

A fotókiállítás KUPI László és TÓTH László fotóiból készült, a legszebb fluoritokat magánygyűjtők mutatták be. Az év ásványáról, a fluoritról mindkét nap KUPI László geológus tartott ismeretterjesztő előadást.

Az Ásványbörze két napján több ezer érdeklődő fordult meg. A rendezvényről készült fotóalbum linkje:

https://photos.google.com/share/AF1QipP6FTIZdOLg2x-GgIGvTKGZ7uNHoKvsEExqw1bKIS7fvFck_i45ftL1ga4MW_JA?key=RlpFZEFmMIY0bWVDczdPTnZ4VVZQd05aX2RkaDZB

CSERNY Tibor

Személyi hírek

Fájdalommal tudatjuk, hogy elhunyt BÁTOVSZKI István (1942–2017), VÁRADI Tamás (1965–2017), FARKAS Zoltán (1942–2018), MORVAI Gusztáv (1930–2018), TÓTH Andor Tihamér (1944–2018) tagtársunk. Emlékük szívünkben és munkáinkban tovább él! Nyugodjanak békében!

Köszönetnyilvánítás

Hálásan köszönjük minden tagtársunknak, azoknak is, akik nevük mellőzését kérték, hogy a 2017. évben önkéntes jövedelemarányos tagdíjikkal, vagy egyéb adományokkal támogatták Társulatunk munkáját: ÁGOTAI György, BAKSA Csaba, BÁLDI Katalin, BALI Enikő, BOTH Mária, BREITNER Dániel, DANK Viktor, FEHÉR Béla, FODOR Béla, GALÁZS András, GOMBOR László, HATVANI István Gábor, Hollósy Miklós HOLODA Attila, HORVÁTH Zoltán, JESZENŐI Gábor, KASZAP András, KISS János, KISS Péter, Gábor, KISVARSÁNYI Géza, KOMLÓSSY György, KOPECSKÓ Katalin, KOVÁCS Gábor, KOVÁCS László, KUTI László, LEMBERKOVICS Viktor, MAJOROS György, MINDSZENTY Andrea, NÉMETH Norbert, PAPP Lajos, RANCS Balázs, SCHAREK Péter, SZEBÉNYI Géza, SZONGOTH Gábor, TOMPA Richárd, TÓTH Erzsébet, TÓTH Sándor, TURTEGIN Elek, UHRIN András, UNGER Zoltán, VÁRADI Eszter, VÖRÖS Attila, WEISZBURG Tamás, ZAJZON Norbert, ZSADÁNYI Éva

Támogatásuk és néhány további cég: GEO 21 Kft., Kőmérő Kft., Geochem Kft. támogatása tette lehetővé, hogy a Társulat Geomatematikai és Számítástechnikai Szakosztálya létre hívja a BÁRDOSSY György Emlékéremet, amelyet első ízben a 2018. évi 168., Tisztújító Közgyűlésen adunk át.

